

חובת הביטוח בחוק הספורט – תיקון עם השלכות קריטיות

מאת

ורד דשא*

א. פתח דבר; ב. תכלית החקיקה; ג. הבעיה המשפטית; ד. תיקון 2016; ה. תיקון 2018 (1) מטרת התיקון (2) החלק הראשון – אפשרות לביטוח עצמי וחובת איגודי הספורט לנהל מאגר נתונים; (3) החלק השני: החריג הרביעי והתוצאה המשפטית; ו. הקושי וההשלכות; ז. אחרית דבר: קריאה למחוקק לתיקון התיקון.

א. פתח דבר

בין השנים 2016 ו-2018 תוקן סעיף 7 לחוק הספורט העוסק בחובת ביטוח – פעמיים. שני התיקונים היו פרי הצעות חוק פרטיות, שתי ההצעות חידדו את חובת הביטוח בחוק הספורט. אף על פי כן כשלי ניסוח בתיקון שבוצע בשנת 2018 (להלן: "תיקון 2018"), הובילו הלכה למעשה מבלי משים לתוצאה פרדוקסלית במסגרתה סעיף 7(א) לחוק מחדד את חובת הביטוח, אולם סעיף 7(ב) לחוק מאיין את חובת הביטוח, בהיותו מוציא מכלל החובה כמעט את כל העוסקים בספורט בישראל. כל זאת באופן שמנוגד למטרת החוק, אינו עולה בקנה אחד עם כוונתו ואף אינו הולם את כוונתם של יוזמי התיקון. סתירה זו הולידה בלבול וכאוס באיגודי הספורט בכל הנוגע לחובת הביטוח ואכיפתה.

למעשה, בעקבות התיקון אין איגודי הספורט רשאים כיום לדרוש מן הספורטאים לבצע ביטוח, ותוצאת התיקון היא שכיום יש בישראל ספורטאים רבים שאינם מבוטחים – גם בענפי ספורט המאמר מנתח את סעיף 7 לחוק הספורט ואת התיקונים שנערכו בו, מבהיר את הבעיה המשפטית שנוצרה בעקבות התיקון, וקורא למחוקק לשקול לתקן את החוק פעם נוספת באופן שיחייב כל ספורטאי לרכוש כיסוי ביטוחי וכל איגוד ספורט – לאכוף חובה זו.

ב. תכלית החקיקה

חוק הספורט¹ (להלן: "החוק"), אשר התקבל בשנת 1988, חוקק במטרה להסדיר מספר היבטים של הפעילות הספורטיבית בדרך של חקיקה,² הראשון שבהם הוא הבטחת בריאותם של העוסקים בפעילות ספורט.³ מטרה זו נתפסה על ידי המחוקק כבעלת חשיבות יתרה בשל

* הכותבת היא עו"ד בשירות המדינה בעלת תואר בוגר במשפטים ותואר מוסמך במשפט אזרחי מסחרי. לצד זה המחברת היא מומחזית במשפט ספורט ומחברת הספר **משפט הספורט בישראל** (הספר יראה אור בקרוב).

¹ חוק הספורט, התשמ"ח-1988 (להלן: "חוק הספורט") פורסם ס"ח תשמ"ח מס' 1256 מיום 21.7.1988 עמ' 122. הצעת החוק ודברי ההסבר פורסמו בהצעות חוק הממשלה ה"ח תשמ"ח מס' 1840 עמ' 271

² דברי ההסבר לחוק הספורט, הצעות חוק הממשלה, שם

³ שם, סעיף 1 להצעת החוק.

הסיכונים הכרוכים בפעילות ספורט. לפיכך הציע המחוקק כי יעוד זה יובטח באמצעות מספר רכיבים, ביניהם התנאת ההשתתפות בפעילות ספורט בכיצוע בדיקות רפואיות מוקדמות⁴ וחובת ביטוח לכל ספורטאי העוסק בפעילות מאורגנת.⁵

עם קבלת החוק, מוסדו בו הוראות מתאימות ברוח המטרות הנ"ל, בכללם החובה שכל ספורטאי העוסק בספורט מאורגן יהיה מבוטח. בבסיס חובת הביטוח עומד הסיכון המוגבר לנזק גוף עקב האימון. לפיכך, חייב המחוקק את כלל העוסקים בספורט לרכוש כיסוי כולל לכל מקרה בו נגרם נזק, אף בהיעדר אשם או התרשלות מצד מאן דהוא. וכך צוין בדברי ההסבר להצעת החוק:

"בפעילות ספורט קיימת אפשרות של גרימת תאונות שכתוצאה מהן הנפגע איננו יכול לחזור לתיפקודו המלא".⁶

לפיכך ועל מנת להבטיח את קיומו של כיסוי ביטוחי הוצע לחייב את גופי הספורט לבטח את הספורטאים הנוטלים חלק בתחרויות המאורגנות בידם או מטעמם.⁷ בסופו של דבר נקלטה חובת הביטוח בחוק הספורט ברוח זו, היינו: המחוקק הטיל על איגודי הספורט חובה לבטח את הספורטאים הרשומים. חובת האיגודים עוגנה בסעיף 7(א) לחוק.⁸

סעיף 7(ב) לחוק איפשר לשר לקבוע בתקנות את סכומי הביטוח המזעריים ואת פרטי הביטוח. ואכן, בהמשך שיכלל המחוקק את חובת הביטוח ותיקן את תקנות הספורט (ביטוח) תשנ"ה-1994, שהן תקנות ספציפיות בנושא ביטוח ספורטאים.⁹ תקנות אלה מפרטות הן את סעיפי הכיסוי הביטוחי הנדרש והן את סכומי המינימום בכל סעיף וסעיף והן מחייבות שפוליסת הביטוח של כל ספורטאי תכלול בין היתר כיסויי למקרים הבאים¹⁰:

- (1) מוות של ספורטאי;
- (2) נכות של ספורטאי;
- (3) אשפוז של ספורטאי וטיפול רפואי בו;
- (4) נזק לשיניו של ספורטאי;
- (5) אי-כשירות של ספורטאי לעסוק במקצועו או במשלח-ידו, באורח מלא או חלקי. הדרישה היא שפוליסת הביטוח תכלול פיצוי שבועי על אי-כשירות לעבודה או לעיסוק במשלח יד;

⁴ שם, סעיף 1(ב) להצעת החוק

⁵ שם, סעיף 1(ג) להצעת החוק. סעיף 1 להצעת החוק מפרט ארבעה רכיבים: דרישה שהמאמנים והמדריכים יהיו בעלי תעודת הסמכה; חובת ביצוע בדיקות רפואיות כתנאי להשתתפות בתחרויות; ביטוחם של העוסקים בספורט מאורגן; וקביעת נהלי בטיחות למקומות בהן מתנהלת פעילות ספורטיבית. חיבור זה מתמקד בחובת הביטוח.

⁶ דברי ההסבר לחוק, שם, עמ' 273, סעיף 6

שם.

⁸ בהצעת החוק הופיעה החובה בסעיף 6(א) לחוק. בנוסח החוק שפורסם עוגנה החובה בסעיף 7(א) לחוק.

⁹ תקנות הספורט (ביטוח) תשנ"ה-1994

¹⁰ שם, תקנה 2 מפרטת את כל המקרים שחייבים בכיסוי ביטוחי, קרי: את כל הסעיפים שצריכה לכלול פוליסת הביטוח. תקנה 3 מפרטת את סכומי המינימום של הכיסוי הביטוחי הנדרש בכל סעיף וסעיף.

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן; איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה.

עיון מושכל בסעיפי התקנות הללו מלמד כי בעצם הכללת הכיסויים הנ"ל ביקש המחוקק לסייע לספורטאים ולהבטיח כי במקרה של פציעה יוכלו הוא ומשפחתו לקבל פיצוי מחברת הביטוח עבור טיפול רפואי, שיקום והסתגלות, ללא קשר לשאלת האחריות, והרשלנות – ככל שהייתה כזו.

בית המשפט העליון סקר בשעתו את הנושא וציין:

"הביטוח הוא חלק בלתי נפרד מהתמודדות של חברה מודרנית עם סיכונים... האינטרס החברתי והפרטי בכך שהנהנים מפעילויות מסוכנות יחויבו בעריכת ביטוח מתאים מתקיים בין היתר ביחס לפעילות ספורטיבית, הכרוכה כאמור, מעצם טיבה בסיכונים מוגברים לספורטאים... האינטרס החברתי המובהק הקיים בעריכת ביטוחים מתאימים בכל הנוגע לפגיעות הנובעות מפעילות ספורט ספורטיבית קיבל ביטוי בהוראת סעיף 7(א) לחוק הספורט..."¹¹

בעצם הטלת חובת הביטוח על האיגודים – הבטיח למעשה המחוקק כי אכן לכל ספורטאי יהיה כיסוי ביטוחי מינימלי בהתאם לקבוע בתקנות. הלכה למעשה יושמה החובה בפועל בתחילת כל שנה קלנדרית, כאשר בעת הרישום השנתי לאיגודי הספורט, הותנה הרישום לאיגוד בביצוע ביטוח, שנעשה למעשה באמצעות האיגודים.

ג. הבעיה המשפטית

בין השנים 2016 ו-2018 תוקן סעיף 7 לחוק הספורט העוסק בחובת ביטוח – פעמיים. שני התיקונים היו פרי הצעות חוק פרטיות, שתי הצעות חידדו את חובת הביטוח בחוק הספורט. אף על פי כן כשלי ניסוח בתיקון שבוצע בשנת 2018 (להלן: "תיקון 2018"), הובילה הלכה למעשה מבלי משים לתוצאה פרדוקסלית במסגרתה סעיף 7(א) לחוק מחדד את חובת הביטוח, אולם סעיף 7(ב) לחוק מאיין את חובת הביטוח, בהיותו מוציא מכלל החובה כמעט את כל העוסקים בספורט בישראל. כל זאת באופן שמנוגד למטרת החוק, אינו עולה בקנה אחד עם כוונתו ואף אינו הולם את כוונתם של יוזמי התיקון. סתירה זו הולידה בלבול וכאוס באיגודי הספורט בכל הנוגע לחובת הביטוח ואכיפתה.

למעשה, בעקבות התיקון אין איגודי הספורט רשאים כיום לדרוש מן הספורטאים לבצע ביטוח, ותוצאת התיקון היא שכיום יש בישראל ספורטאים רבים שאינם מבוטחים – גם בענפי ספורט שכרוכים בסיכונים כבדים לפציעות קשות, נכויות ואף מוות.

להלן ננתח את סעיף 7 לחוק הספורט ואת התיקונים שנערכו בו נבהיר במה דברים אמורים:

¹¹ ע"א 4493/05 ירושלמי נ' פולריס יבוא כלים בע"מ (2007) [פורסם בנבו], פסקאות 16-17 לפסק דינה של כב' השופטת חיות (כתוארה אז)..

ד. תיקון 2016¹²

על פי סעיף 7 לחוק, חובת הביטוח היא גורפת, אף ספורטאי אינו פטור הימנה. כאמור לעיל, בעת חקיקת החוק חויבו איגודי הספורט לבטח את הספורטאים על מנת להבטיח שכל הספורטאים יבוטחו, אולם עם הזמן התברר כי קיימים מקרים שבהם חלק מהספורטאים מבוטחים בהסדרי ביטוח אחרים - בנוסף לביטוח שביצע עבורם איגוד הספורט בו הם רשומים. מצב דברים זה יצר כפלי ביטוח ובנוסף הטיל נטל מיותר על גופי הספורט. זה היה מצב הדברים בשלושת המקרים הבאים:

- א. במקרה של תלמידים המבוטחים בביטוח תאונות אישיות לפי חוק לימוד חובה, התש"ט-1949 (החל עליהם 24 שעות ביממה);
- ב. במקרה של ספורטאים בגירים שהספורט הוא מקצועם ואשר מקבלים שכר בגובה שכר מינימום בתמורה להשתתפותם בתחרויות ספורט; אלה מפרישים ממשכורתם לביטוח הלאומי ומבוטחים למעשה בפועל באמצעות חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי") כיוון שזוהי עבודתם.
- ג. במקרים של ספורטאים המשתתפים בפעילות ספורט שמארגן המעסיק שלהם במסגרת "ליגה למקומות עבודה" ומבוטחים במסגרת חוק הביטוח הלאומי, באמצעות מקומות העבודה שלהם.

בעקבות האמור יזמו מספר חברי כנסת¹³ תיקון לחוק שנועד למנוע את כפל הביטוח במצבים הנ"ל.¹⁴ במסגרת התיקון הוסף אחרי סעיף 7(א) לחוק בו מוגדרת חובת הביטוח, סעיף 7(א1) שהוא סעיף חדש – אשר קבע כי חובת הביטוח לא תחול בשלושת המצבים שפורטו לעיל.¹⁵ יש מקום להעיר כי השימוש במילים "חובת הביטוח לא תחול על אלה"¹⁶ יוצר קושי מסוים שהרי אין מדובר בפטור מחובת הביטוח: כל ספורטאי המסווג באחת מן הקטגוריות הנ"ל מבוטח למעשה בהסדר אחר ולכן הוא אינו פטור כלל. הגדרתם כחריג לחובה איננה שחרור מחובת הביטוח אלא מונעת כפל ביטוח – הא ותו לא.

¹² חוק הספורט (תיקון מס' 10), התשע"ו-2016. זהו הראשון מבין שני תיקונים שעסקו בנושא חובת הביטוח. לנוחיות הקורא נכנה אותו "תיקון 2016".

¹³ את התיקון לחוק יזם ח"כ יואל רזבוזוב ואליו הצטרפו 17 חברי כנסת נוספים מטעם וועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת.

¹⁴ התקבל בכנסת ביום כ"ז בתמוז התשע"ו (2 באוגוסט 2016); הצעת חוק ודברי הסבר פורסמו בהצעות חוק הכנסת 655 מיום י"ט בתמוז התשע"ו (25 ביולי 2016) עמ' 174. לעניין קטינים צוין עוד כי ההסדר החדש שהוצע, נועד להפחית את העלויות המושגות לעיתים על הוריהם בשל תשלום דמי ביטוח נוסף על ביטוח תאונות אישיות לתלמידים שאותו הם נדרשים לשלם.

¹⁵ וזה לשונו של סעיף 7(א1) לחוק הספורט, לאחר התיקון הראשון: "חובת הביטוח כאמור בסעיף קטן (א) לא תחול על אלה: (1) ספורטאים המקבלים שכר חודשי בגובה שכר מינימום לחודש הקבוע בחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987, לפחות, בתמורה להשתתפותם בתחרויות ספורט; (2) ספורטאים המשתתפים בפעילויות ספורט שמעסיק מארגן או תומך בה כפעילות גלווית לעבודה, לרבות בליגה למקומות עבודה, המבוטחים לפי פרק ה' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, בענף ביטוח נפגעי עבודה; (3) ספורטאים שהם תלמידים המבוטחים בביטוח תאונות אישיות לפי סעיף 6(ד1) לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949, לעניין פעילות שחלה לגביה חבות של המבטח לפי חוזה הביטוח שהתלמידים מבוטחים בו" כך מנוסח הפתיח לסעיף 7(א1) לחוק הספורט.

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן; איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה.

ה. תיקון 2018¹⁷**(1) מטרת התיקון**

בפברואר 2018, כשנה וחצי לאחר אימוץ התיקון הראשון, הוגשה הצעת חוק נוספת לתיקון סעיף 7 לחוק הספורט.¹⁸ בדברי ההסבר להצעת החוק צוינה מטרתו הכללית של התיקון: **"בהצעת חוק זו הוצעו כמה תיקונים שמטרתם לעודד את העיסוק בספורט באמצעות הפחתת העלויות הכרוכות בביטוח ספורטאים לצד הבטחת כיסוי ביטוחי ברמה מספקת (ההדגשה הוספה – ו.ד.)."**

בפתח הדברים יש מקום לציין כי גם בתיקון זה עולה מדברי ההסבר באופן ברור כי בשום רגע נתון, לא הייתה בכוונת יוזמי התיקון לבטל את חובת הביטוח אלא להפחית עלויות תוך הבטחת כיסוי ביטוחי מספק.

מניתוח התיקון עצמו, לשונו, לשון הצעת החוק ודברי ההסבר שנלווים לה, עולה כי לתיקון שני חלקים: חלקו הראשון כולל הסדר משפטי בנוגע לביצוע הביטוח; וחלקו השני מגדיר חריגים. אף על פי כן הלכה למעשה החוק איננו פוטר אף ספורטאי מחובת הביטוח, אלא יוצר הסדר משפטי שבא למנוע כפל ביטוח.

חלקו הראשון של התיקון פשוט, נהיר וברור. הקושי עולה מחלקו השני. אף על פי כן, על מנת להבין את התמונה בכללותה, נסקור להלן באופן מובנה את כל רכיבי התיקון.

(2) החלק הראשון - אפשרות לביטוח עצמי וחובת איגודי הספורט לנהל מאגר נתונים

חלקו הראשון של התיקון בא למנוע כפל ביטוח ויוצר הסדר משפטי חדש. הוא נועד למנוע מצב שבו הספורטאי מבוטח בפוליסה שאיננה מתאימה לצרכיו ולכן מאפשר לספורטאי לבחור את חבילת הביטוח המתאימה לו ולבצע את הביטוח באופן עצמאי, שלא דרך האיגוד, בכפוף לעמידה בתנאי מינימום. הסדר זה נועד לאפשר לספורטאים חיסכון בעלויות הביטוח ולעודד בדרך זו את העיסוק בספורט.

עם כל זאת הטיל המחוקק על האיגוד חובה לוודא את קיום הביטוח, באמצעות מנגנון שפורט בחוק. בדברי ההסבר פורטו הנימוקים כדלקמן:

. . . גופי ספורט חייבים לבטח את הספורטאים הנוטלים חלק בתחרויות ספורט המאורגנות בידם או מטעמם.. ואולם ספורטאים רבים רוכשים לעצמם כיסוי ביטוחי שעל פי רוב הוא מקיף יותר ולעיתים גם זול יותר או שהם מבוטחים במסגרת ביטוח אחר, כללי, למשל על ידי מעסיקם. מאחר שאין צורך בכפל

¹⁷ חוק הספורט (תיקון מס' 15), התשע"ח-2018, לנוחיות הקורא נכנה אותו "תיקון 2018".
¹⁸ הצעת חוק מס' פ/4684/20, יוזמתם של חברי הכנסת יואל רזבוזוב ו-4 חברי כנסת נוספים. הצעת החוק ודברי ההסבר פורסמו בהצעות חוק הכנסת – 774, מיום י"ז באייר התשע"ח (2 במאי 2018) עמ' 152.

ביטוחים, מוצע להסדיר זאת בחוק. ראשית מוצע לקבוע כי ספורטאי יהיה רשאי לבטח את עצמו. שנית, אם ספורטאי עשה כך או בוטח בביטוח אחר העונה על הדרישות שנקבעו בתקנות הספורט (ביטוח)... גופי הספורט יהיו פטורים מחובת הביטוח החלה עליהם לגביו ובלבד שנמסר להם אישור על כך שהביטוח עונה על הדרישות האמורות. (ההדגשות הוספו – ו.ד.).

שוב, מן האמור עולה באופן ברור כי בשום רגע נתון, לא הייתה בכוונת יוזמי התיקון לחוק לבטל את חובת הביטוח, אלא:

א. למנוע מצבים שבהם האיגודים מבטחים את הספורטאים בפוליסות שאינן מתאימות לצרכיהם ולאפשר לספורטאים לבחור לעצמם את הכיסוי הביטוחי המתאים עבורם, ובלבד שיעמוד בדרישות תקנות הספורט (ביטוח);

ב. למנוע כפל ביטוח.

רציונל זה יושם בסעיף 7(א) לחוק בשלושה תתי סעיפים:

א. סעיף 7(א)(1) מגדיר את חובת האיגוד לבטח את הספורטאים אולם מבהיר כי ספורטאי רשאי לבטח את עצמו¹⁹

ב. סעיף 7(א)(2) מבהיר כי מקום שבו ספורטאי ביטח את עצמו פטורים גופי הספורט מחובת הביטוח, בכפוף לכך שהספורטאי המציא להם אישור של חברת הביטוח על כך שהספורטאי בוטח בהתאם לדרישות החוק והתקנות.²⁰

ג. סעיף 7(א)(3) מחייב את איגודי הספורט לוודא בעת הרישום לאיגוד ומידי שנה שאכן הספורטאים הרשומים אצלם מבוטחים, ומקום בו אינם מבוטחים – לבטח אותם.²¹

בסיכומו של דבר הרוח העולה מסעיף 7(א) לחוק היא ברורה. התיקון השני הותיר את חובת הביטוח על כנה, אך איפשר לספורטאים לרכוש את הביטוח באופן עצמאי ולא דרך איגודי הספורט. עם זאת הוא לא פטר את האיגודים מחובתם בעניין זה והטיל עליהם חובה לנהל מאגר נתונים על מנת להבטיח כי אכן כל ספורטאי וספורטאי שרשום אצלם מבוטח.

הקושי נולד בחלקו השני של התיקון העוסק בחריגים לפטור, כפי שנראה להלן:

¹⁹ זה לשונו המלא של סעיף 7. (א) (1) לחוק: "אגודת ספורט, ארגון ספורט, התאחדות ואיגוד (בסעיף זה – גופי ספורט), יבטחו את הספורטאים הנוטלים חלק בתחרויות ספורט המאורגנות בידם או מטעמם; ספורטאי רשאי לבטח את עצמו לפי חוק זה, ואולם גוף ספורט לא יבקש או ידרוש מספורטאי לבטח את עצמו ולא יתנה את החברות בגוף או את ההשתתפות בפעילות המאורגנת בידי הגוף או מטעמו בכך שהספורטאי ביטח את עצמו";

²⁰ וכך קובע סעיף 7(א)(2): על אף האמור בפסקה (1), בוטח ספורטאי הנוטל חלק בתחרות ספורט מסוימת בידי אחד מגופי הספורט או שביטח את עצמו, או שבוטח בביטוח אחר שמתקיימים בו התנאים שנקבעו לפי סעיף קטן (ב), לפחות, יהיו שאר גופי הספורט שחלה עליהם חובת ביטוח לפי פסקה (1) פטורים מביטוח כאמור באותה פסקה, ובלבד שנמסר להם אישור המבטח על כך שמתקיימים בביטוח התנאים האמורים";

²¹ סעיף 7(א)(3) קובע כדלקמן: "חלה על גוף ספורט חובת ביטוח כאמור בפסקה (1), יבדוק אם הספורטאי מבוטח כאמור בפסקה (2) בעת הצטרפותו של הספורטאי לגוף הספורט, ובתחילתה של כל עונת ספורט, ואם אינו מבוטח – יבטחו לפי סעיף זה."

(3) החלק השני—החריג הרביעי והתוצאה המשפטית

זכור, התיקון הראשון – שנועד אף הוא למנוע כפל ביטוח, הגדיר שלוש קטגוריות של ספורטאים שהוגדרו כ"חריגים" לחובת הביטוח. כפי שראינו, על אף הטרימינולוגיה בה בחר המחוקק – אין מדובר כלל בפטור מחובת ביטוח שכן הספורטאים בכל שלוש הקטגוריות הנ"ל מבוטחים למעשה בהסדרים אחרים והתיקון נועד למנוע כפל ביטוח.²²

תיקון 2018 ביקש להוסיף לשלושת החריגים הנ"ל חריג אחד נוסף שפורט בדברי ההסבר באופן הבא:

"בסעיף 7(א1) לחוק קבועה רשימה של סוגי ספורטאים שחובת הביטוח לא חלה עליהם. מוצע להוסיף לרשימה זו את הנוטלים חלק בספורט עממי ללא כל תמורה, מאחר שהכיסוי מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 וחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, הולם את רמת הסיכון שבפעילותם".²³

נוסח החוק שפורסם לאחר שאושר התיקון מגלה כי החוק פטר מחובת ביטוח את כל הספורטאים שאינם מקבלים שכר בתמורה להשתתפותם בפעילות ספורט עת הגדיר את החריג הרביעי כדלקמן:

7(א1) "חובת הביטוח כאמור בסעיף קטן (א) לא תחול על.. :

**...
(4) ספורטאים המשתתפים בפעילות ספורט שאין בעדה תשלום שכר או כל תמורה אחרת"**

קליטתו של סעיף 7(א1)(4) לחוק יצרה תוצאה משפטית בעייתית ביותר, שכן מבלי משים²⁴ היא ביטלה הלכה למעשה כמעט לחלוטין את חובת הביטוח בחוק הספורט. וכל כך למה ?

דברי ההסבר, וכך גם התיקון לא הבהירו ולא הגדירו מהו "ספורט עממי", או מהי "תמורה"; הם לא הבחינו בין ענף ספורט לענף ספורט אחר; לא הגדירו מהי אותה "רמת סיכון" אליה התכוון המחוקק; ואף לא הסבירו איזו פעילות ואיזה סיכון מכוסה על ידי חוק ביטוח בריאות ממלכתי וחוק הביטוח הלאומי.

זאת ועוד – בפועל, כמעט כל הספורטאים בישראל עוסקים בספורט ללא תמורה. רק חלק קטן ביותר הם ספורטאים מקצוענים שמקבלים שכר עבור השתתפותם "בפעילות ספורט". המשמעות

²² שלושת החריגים הם תלמידי בית ספר עד גיל 18 המבוטחים לפי חוק לימוד חובה; ספורטאים בגירים שעוסקים בספורט כמקצוע ומקבלים שכר בגובה שכר מינימום בתמורה להשתתפות בתחרויות ובתור שכאלה מבוטחים על ידי הביטוח הלאומי; ספורטאים העוסקים בפעילות ספורט שמארגן המעסיק שלהם ומבוטחים במסגרת חוק הביטוח הלאומי דרך מקום העבודה שלהם. ראו פירוט בפרק ג' לעיל.

²³ דברי ההסבר לתיקון 2018, לעיל הערה 16, בעמ' 152.

²⁴ המחברת קיימה סדרת שיחות עם יוזמי הצעת החוק וזוהי המסקנה אליה הגיעה בעקבות שיחות אלה.

כל הזכויות שמורות לורד דשא © עו"ד

אין באמור כדי להוות ייעוץ משפטי ו/או כל ייעוץ אחר והוא אינו מהווה תחליף לייעוץ משפטי ספציפי. אין להעתיק, לפרסם, להפיץ, לשדר, לצטט, להציג, לשכפל או ליצור מאמרים או עבודות נגזרות תוך שימוש במידע הכלול באתר אלא בכפוף לכללי השימוש ההוגן; איזכור שם המחברת, שם המאמר וכתובת אתר זה.

היא שעל פי נוסח הסעיף כיום – כמעט ואין ספורטאים מעל גיל 18²⁵ שחייבים בחובת ביטוח זאת בשל העובדה שהם אינם מקבלים תמורה עבור השתתפותם בפעילות ספורט. על פי הניסוח הנוכחי – כל הספורטאים מעל גיל 18 לכאורה אינם חייבים בחובת ביטוח, על אף שמטרות החוק, דברי ההסבר לו ודברי ההסבר לשני התיקונים – מחדדים את קיומה של חובת הביטוח.

יתר על כן, האופן בו מנוסח התיקון, יצר למעשה פרדוקס בתוך החוק עצמו שכן סעיף 7(א) לחוק עדיין מטיל חובת הביטוח; אולם סעיף 7(א1) לחוק – שנועד למנוע כפל ביטוח - פטר מחובת הביטוח כמעט את כל הספורטאים בישראל, אף שלא הייתה זו מטרתו.²⁶

1. חיי המעשה: חובת איגודי הספורט - הקושי וההשלכות

בחינה של המציאות העכשווית בענפי הספורט השונים גילתה כי בחיי המעשה, הכניס תיקון 2018 את איגודי הספורט למציאות משפטית בעייתית ביותר, וזאת בלשון המעטה. רובם ככולם לא הבינו את משמעות התיקון ולכן נעזרו בחוות דעת משפטיות של יועציהם המשפטיים שנועדו להנחות אותם כיצד לפעול. הקושי שניצב בפניהם נבע מן העובדה שעל פי החוק – עדיין חלה עליהם חובת ביטוח וחובה לנהל מאגר נתונים, אך בפועל – כמעט כל הספורטאים הרשומים באיגודי הספורט אינם מקבלים שכר ולכן לכאורה פטורים מחובת הביטוח.²⁷

כל חוות הדעת, ללא יוצא מן הכלל, פירשו את סעיף 7(א1)(4) ככזה שפותר מחובת ביטוח את כל הספורטאים שאינם מקבלים שכר עבור השתתפותם בפעילות ספורט – ובצדק, יש לומר, שהרי זוהי לשון החוק הברורה.

יתר על כן, מאחר שלשון החוק היא ברורה, חוששים איגודי הספורט לכפות על הספורטאים חובת ביטוח, שמא יוצפו בתביעות משפטיות בהן יידרשו לנמק מהו מקור החובה – שלאור תיקון 2018, לא ניתנת לביסוס משפטית.

התוצאה היא שאף שהמחוקק שאף להבטיח שכל ספורטאי בישראל יהיה מבוטח בביטוח מתאים, ועל אף שהמחוקק ביקש להבטיח את קיום החובה באמצעות איסודור הנושא על ידי איגודי הספורט, בפועל – חלק ניכר מן הספורטאים כיום אינם מבוטחים ולאגודים אין שום אפשרות לכפות זאת. בתוך כל אלה אנו מונים את כל הספורטאים שהם למעשה מעל גיל 18, היינו את כל ספורטאי העילית – חיילים ששרתים בצה"ל כספורטאים; או אלה שסיימו את השירות הצבאי ועוסקים בפעילות ספורט ללא שכר.

²⁵ כל הספורטאים שמתחת לגיל 18 מבוטחים דרך מוסדות החינוך במסגרת ביטוח תלמידים על פי חוק לימוד חובה.

²⁶ כך הבנו מיוזמי הצעת החוק.

²⁷ המחברת קיימה שיחות הן עם כמה וכמה איגודי ספורט והן עם יועצים משפטיים לאיגודי ספורט שהעניקו את אותן חוות דעת משפטיות

לתוצאה משפטית זו יש השלכות קריטיות: חלק ניכר מפעילויות הספורט כרוכות בסיכון ממשי לפציעות ולנזקי גוף קשים. כאלה הם למשל בין היתר, כל ענפי ההיאבקות, הג'ודו והאיגרוף, ענף משחקי הכדור, ענפי השדה והים לרבות ענפי השיט והחתירה; ענפי האתלטיקה – לרבות אצנים ורצי מרתון; ענפי הטריאתלון וענף הרכיבה על אופניים שהינו רווי תאונות ספורט ואף גבה לא מעט קורבנות בנפש. באופן אבסורדי, בשל ניסוח שגוי, חרף מטרות החוק, וחרף הדגשת חובת הביטוח בחוק – מרבית הספורטאים הבגירים שעוסקים בענפים מסוכנים אלה – אינם חייבים כיום בחובת ביטוח.

ז. אחרית דבר: קריאה למחוקק לתיקון התיקון

פעילות ספורט כרוכה פעמים רבות בסיכונים לא מבוטלים. המחוקק הישראלי מכיר בסיכונים אלה ולפיכך הדגיש, בעת חקיקת חוק הספורט, את חשיבות קיומו של ביטוח מתאים לעוסקים בפעילות ספורט. יתר על כן, המחוקק הגדיל עשות ואף חייב את הספורטאים בביצוע ביטוח באמצעות הכללת סעיף ייעודי בחוק הספורט.

זו אף זו, ועל מנת לוודא שאכן כל ספורטאי רוכש ביטוח – הטיל המחוקק על איגודי הספורט את החובה לוודא שהדבר נעשה: בתחילה כאשר חייב את האיגודים לבטח בעצמם את הספורטאים; ובהמשך, בדרך של ניהול מעקב ודרישה לקבלת אישור על קיום ביטוח מכל ספורטאי וספורטאי.

עם זאת, ניתוח ובחינה של נוסח החוק הנוכחי, לאחר אישורו של תיקון 2018 מגלה כי האחרון הוביל לתוצאה של צמצום חובת הביטוח עד כדי כמעט ביטולה המוחלט, באופן שאינו עולה בקנה אחד עם מטרות החוק, ודברי ההסבר של כלל התיקונים שבוצעו בו בהקשר לחובת הביטוח.

ביטול חובת הביטוח אינו מסייע לאיש – לא לספורטאים, וודאי לא לאיגודי הספורט, ההיפך הוא נכון: הוא חושף את הספורטאים, בעיקר בענפי הספורט המסוכנים, לסיכון שבמקרה של תאונה או פציעה קשה – לא יוכלו לחזור לתיפקוד מלא ואף לא יוכלו להיפרע מחברות הביטוח.

התוצאה הסופית היא שלמעשה תיקון 2018 מחטיא את מטרת החוק בכל הנוגע לכיסוי הביטוחי של העוסקים בספורט, אינו עולה בקנה אחד עם תכלית החוק ולמעשה מנוגד לו. חובת הביטוח חשובה מכל זווית אפשרית. היא משרתת הן את הספורטאים, הן את איגודי הספורט והן את האינטרס הציבורי. לדעתנו, נוכח הניתוח המפורט לעיל יש מקום לבחון בשנית את תיקון 2018 ולתקן את הדרוש תיקון באופן שיבטיח כי כל ספורטאי בישראל – וודאי אלה שעוסקים בספורט מסוכן – יהיה חייב בחובת ביטוח. בכך תהיה משום חזרה אל הרציונל אשר

הנחה את המחוקק בעת שחוקק החוק.